

Creativitate și valoare în învățămîntul muzical

Prof. univ. Nicolae CALINOIU

Actualul an universitar 1987—1988 în învățămîntul artistic se desfășoară sub semnul îndemnurilor și orientărilor cuprinse în magistrala cuvîntare rostită de secretarul general al partidului la marea adunare populară din municipiul Cluj-Napoca, din 15 septembrie a.c. precum și în documentele celui de-al III-lea Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste, „eveniment de însemnătate deosebită în viața socială a patriei noastre, în activitatea de formare a conștiinței revoluționare a omului nou, constructor al socialismului și comunismului” — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu de la înalta tribună a acestui larg și reprezentativ forum al culturii noastre socialiste.

În România socialistă, muzica, alături de celelalte domenii ale vieții spirituale, a devenit un bun al întregului popor, unul din factorii de edificare a conștiinței omului nou, o mesageră a unității în jurul partidului, a secretarului său general. Mărturie a crezului comun și a elanului revoluționar, a talentului și creativității maselor ca și a celor mai înzestrați dintre promotorii ei, muzica reunește azi milioane de oameni înfrățiți în efortul comun de ridicare pe trepte superioare a culturii și civilizației pe pămîntul străbun. Expresia acestei uriașe mobilizări o reprezintă Festivalul Național „Cîntarea României” care — așa cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la Congresul Educației Politice și Culturii Socialiste — „s-a transformat în cei peste 15 ani de activitate într-o adevărată forță de creație a poporului în toate domeniile, a dezvoltării unei culturi noi, în care poporul reprezintă factorul determinant”.

Pentru slujitorii artei sunetelor — compozitori, muzicologi, interpreți — procesul de formare a viitorilor muzicieni înseamnă o preocupare permanentă pentru o calitate superioară a tuturor activităților de învățămînt în spiritul exigențelor înscrise în Programul ideologic al partidului, pentru perpetuarea atașamentului față de idealurile socialismului. Muzica, — atît în formele ei mai elaborate, cît și în genurile de largă popularitate — reprezintă o oglindire a aspirațiilor colective, „un grai în care se pot recunoaște fără putință de tăgadă însușirile oamenilor, ale popoarelor” — cum spunea marele Enescu. Creația muzicală a anilor socialismului, inspirată din tradițiile poporului nostru, din

lupta sa pentru libertate, ca și din titanicul efort de edificare a noii societăți, s-a remarcat prin lucrări capabile — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul prezentat la cel de-al XIII-lea Congres al partidului — „să ridice arta și clutura românească la un nivel mai înalt de dezvoltare, să contribuie la formarea conștiinței socialiste a poporului nostru, să însuflețească în muncă și viață tînăra generație, să înfățișeze viitorul luminos al patriei noastre”.

Creativitatea reprezintă în domeniul muzical crearea unor forme de conștiință și nu de simplă delectare. Tînărul aplecat asupra portativelor devine din ce în ce mai conștient de faptul că în fiecare dintre registrele constitutive se exprimă o componentă a personalității umane și că din felul cum se armonizează acestea rezultă o fizionomie morală, un anumit mod de angajare în lumea reală, o atitudine față de viață, așa cum arată nepieritoarele creații ale clasicilor muzicii românești și universale. Muzica este de aceea profund implicată, împreună cu celelalte domenii ale artei, în acțiunea de modelare a conștiințelor ca și de prospectare a trăsăturilor ce trebuie să îmbogățească portretul omului de pe aceste meleaguri. În acest spirit muzica, alături de literatură, artele plastice, teatru, cinematografie, se străduiește să îmbogățească patrimoniul național cu noi opere valoroase care, așa cum spunea tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu de la tribuna recentului Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste „să fie pătrunse de umanism revoluționar, de profundă încredere în marile noastre idealuri comuniste, care să servească dezvoltării conștiinței socialiste, educării omului nou, să redea în forme originale, cît mai variate, preocupările și aspirațiile poporului, lupta și munca sa pentru construirea socialismului și comunismului”.

S-a afirmat pe drept cuvînt că misiunea artei, în formele ei cele mai elevate este de a zugrăvi „omenescul în întregimea sa”. (Goethe). Acest fel de oglindire pleneră în care transpar laolaltă toate atributele ființei umane aureolate de capacitatea de a-și întrevădea înfățișarea proprie în perspectiva unei dezvoltări viitoare, aducătoare de noi însușiri, reprezintă încununarea marilor virtuți ale imagina-

ției artistice. Recrearea umanului, tema care străbate arta lui Leonardo sau Michelangelo, a lui Shakespeare sau Beethoven, a lui Enescu sau Brâncuși, presupune acel titanice cumul de factori de invenție, măiestrie, imaginație care, remarcat în *Appassionata* lui Beethoven îi smulgea lui Lenin faimoasa exclamație „iată ce minuni pot face oamenii!”. Între creativitatea tehnică, ce presupune orientarea spre un scop determinat și pluralitatea scopurilor care se întrepătrund în conștiința umană, arta se instituie ca un factor mediator. Dar punerea în practică a acestei medieri presupune întotdeauna o adevărată creație. Artă implică ingeniozitate tehnică și măiestrie, elaborarea de soluții inedite dar aceasta în vederea implementării în real a unor modele a căror complexitate funcțională este adevărată nu numai prin coerența legilor de coexistență ci și prin anticiparea vizionară a transformărilor în timp a fiecăruia dintre nivelele constitutive și prin înglobarea acestora într-o rezultantă organică, estetică. Din faptul că toate particularitățile care conferă operei originalitatea sînt rezultatul interacțiunii în perimetrul conștiinței artistului cu un anumit mediu, cu anumite condiții social-istorice, cu anumite direcții de angajare, anticiparea artistică nu este ficțiune pură sau utopie, ci o estimare veridică și entuziasmantă a devenirii omului de pe anumite meleaguri și inzestrat cu un anumit caracter, pe care în forma lui generală îl definim ca fiind național, dar care prin concretul realizării artistice devine și universal.

Dacă mentalitatea burgheză s-a străduit să facă din muzică o formă de rafinament senzorial și ambiental din care dispar toate componentele personalității umane ca și ale caracterului național în favoarea delectării pure, artistul zilelor noastre, mergînd „la izvor și nu la ulcior” — cum spunea secretarul general al partidului — reînnoadă tradițiile marii arte din totdeauna, valorificînd filonul sensibilității populare și, mai ales, al „înțelepciunii populare” cuprinsă în termenul de folclor. Afirmarea peste hotare a muzicii noastre, îndeosebi în ultimele două decenii, se datorează faptului că muzicienii noștri nu s-au lăsat seduși de felurile „ulcioare aurite” — adică procedee tehnice de ultimă oră cultivate în scop exclusiv — ci au știut să le adapteze unor cerințe expresive care transformă lucrările lor în emisarele unei culturi muzicale străvechi și prestigioase, îmbogățite cu dimensiunea contemporană, a civilizației socialiste. Muzicienii noștri au inițiat un dialog fertil și cu felurile discipline contemporane, cum ar fi cibernetica, semiotica, electronica ș.a. Prin aceasta ei au urmărit și determinat prin soluții personale metamorfozele muzicii în actuala revoluție tehnico-științifică astfel încît muzica și-a putut asuma multe trăsături și funcții inexistente cu decenii în urmă, prin

care ea și-a lărgit sfera de influență și posibilitățile de expresie, contribuind la umanizarea ambianței sociotehnice și chiar la diversificarea și modernizarea programelor de învățămînt. Umanismul muzicii noastre contemporane, care înglobează tehnicitatea fără să i se subordoneze, înțelepciunea cu care ea prefigurează un total organizat al funcțiilor și nu al senzațiilor arată domeniul muzical ca deosebit de apt în a sluji ideea interdisciplinarității. Există cercetări care evidențiază marile posibilități ale limbajului muzical luat în accepțiunea de mai sus, de a figura sub veșmînt acustic o multitudine de modele funcționale din cele mai felurite domenii. Muzica a dezvoltat din străvechi timpuri o gândire sistemică care a inspirat mari sinteze în cîmpul științelor, cea mai recentă fiind Psihologia consonantistă a lui Ștefan Odobleja, preludiul ciberneticii de azi. Prin această generalitate a limbajelor ei funcționale, prin evidențierea implicațiilor în multiplele domenii de cercetare — matematică și fizică, biologie și fiziologie, psihologie sau economie — muzica poate stimula — îndeosebi în învățămîntul liceal — acele modelări prin analogie care stau la baza creativității. Nu este întîmplător faptul că în multe țări ale lumii modelele muzicale sînt folosite ca teste de creativitate pentru domeniul tehnic și nici faptul că marii matematicieni români, Gheorghe Țițeica, Lalescu, Pompeiu ș.a. erau practicanți ai muzicii, cîntau cu pasiune la un instrument, pasiune împărtășită de mulți alți savanți ai lumii precum Einstein, Poincaré, Bolyai ș.a.

Modelele muzicale cărora fenomenul rezonanței le conferă un caracter universal, adînc lor implicare în diferitele straturi ale existenței sau conștiinței pot constitui nu numai prilejuri de încîntare ci și „o cale de pătrundere spre o lume mai înaltă a cunoașterii”, așa cum intuia Beethoven, o formă de inițiere în modalitățile supreme de finalizare ale oricărui demers creator.

★

Învățămîntul artistic muzical constituie unul dintre domeniile care se străduiește să contribuie cu succes la ridicarea artei și culturii românești la un nivel mai înalt de dezvoltare, la formarea conștiinței socialiste a poporului nostru, cerințe exprimate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la cel de-al XII-lea Congres al partidului ca și la recentul Congres al Educației politice și culturale socialiste. Pe fondul dezvoltării neconținute a patriei noastre, a eforturilor de făurire a unui om nou cu o înaltă conștiință revoluționară, învățămîntul muzical — componentă importantă a vieții muzicale românești — a cunoscut o impetuoasă afirmare. Pregătirea studenților la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” se realizează astăzi prin împletirea organică dintre activitățile de stu-

diu cu cercetarea științifică și practica artistică, în directă legătură cu viața, cu oamenii muncii și în beneficiul acestora, contribuind astfel atât la nobila operă de educare a maseilor cit și la mai buna pregătire a viitoarelor cadre de muzicieni. Valoarea acestei pregătiri se confirmă în succesele Institutului nostru la cea de a VI-a ediție a Festivalului Național „Cântarea României”, în cadrul căruia studenții Conservatorului au obținut 76 de premii, dintre care 45 premii I. De asemenea, în perioada 1981—1987 studenții Conservatorului au obținut peste 60 de premii internaționale la diferite concursuri muzicale de prestigiu de peste hotare, ceea ce confirmă înaintul nivel al școlii noastre muzicale. Roadele activității Institutului nostru se evidențiază prin valoarea compozitorilor, interpreților, educatorilor și oamenilor de știință muzicală pe care îi pregătim, a căror activitate se bucură de aprecieri elogioase atât în țară cât și în străinătate. Una dintre trăsăturile importante a activităților desfășurate în Institutul nostru o constituie creativitatea susținută printr-o confruntare permanentă cu modelele preluate de la înaintași și de la măestrii care predau în institut, cât și cu publicul format din oamenii muncii din întreprinderi și instituții, adică cu etaloanele gustului, aspirațiilor, exigențelor aflate în con-

tinuă creștere, ca urmare a democratizării vieții artistice de la noi.

Ca urmare a transpunerii în viață a măsurilor privind dezvoltarea și modernizarea continuă a procesului de învățămînt și a rezultatelor obținute, Conservatorului i s-a conferit, de patru ori consecutiv, în ultimii ani Diploma de evidențiat pe ramură, ocupînd locul întâi pe țară în întrecerea socialistă dintre instituturile de învățămînt superior.

În prezent, studenții și cadrele didactice din Conservator sîntem ferm angajați să răspundem cu maximă dăruire și exigență înaltelor chemări adresate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în magistrala cuvîntare rostită la deschiderea anului de învățămînt 1987—1988 în municipiul Cluj-Napoca: „*aveți o nobilă misiune — cea mai nobilă misiune posibilă — aceea de a forma oameni, conștiința oamenilor, viitorii cetățeni și constructorii ai socialismului, viitorul patriei noastre. Faceți totul pentru a răspunde acestei misiuni nobile de făuritori ai conștiinței revoluționare! Prin aceasta serviți poporul, serviți patria, serviți comunismul, viitorul de aur al României!*”.

Creații inspirate din lupta Partidului Comunist Român

Anton DOGARU

Apreciind evoluția genului ce cuprinde creații inspirate din lupta PCR, putem observa că, de-a lungul anilor, au fost scrise numeroase partituri cu acest conținut, astăzi cea mai meritată fiind prezentarea lor în funcție de apartenența la un strat sau la celălalt, pornind de la cele mai vechi tradiții. Născut din cîntecul revoluționar muncitoresc, la rîndul lui cu o apreciabilă vechime, pornind din perioada constituirii clasei muncitoare la noi în țară, genul pe care-l urmărim are, pentru perioada modernă, câteva modele, ivite în primii ani în care clasa muncitoare a cucerit puterea prin revoluție. Este vorba de *Partid, pavăza mea* și *Partid, soare de mai* de Ioan D. Chirescu, sau de mobilizatorul cîntec *Să fii partidului oștean* de Matei Socor. Vigoarea, simbolizînd forța și optimismul, dar și frumusețea melodică sînt caracteristici ale acestor cîntece intrate definitiv în conștiințe.

Îmbogățindu-se cu noi creații permanente, domeniul putem spune că s-a lărgit tematic considerabil, cele mai noi realizări conținînd

aproape întreaga noastră gamă de preocupări. Este semnificativă, în acest sens, o declarație a unui compozitor ce activează, cu mult succes, în gen, Teodor Bratu: „Trebuie să spun că eu, astăzi, prin cîntec revoluționar nu înțeleg numai marșul de luptă, ci și cîntecul care evocă o atitudine nouă față de viață, un cîntec dedicat frumuseții țării. Este revoluționar tot ce s-a făcut și cît de mult s-a făcut în țara noastră românească mai ales în aceste două ultime decenii; oamenii sînt tipologii revoluționare astfel că și un cîntec de dragoste poate fi revoluționar, dacă dezvoltă ideea unor raporturi interumane înaintate și de mare generozitate.”

Cu aceste gînduri, drept cadru al prezentării pe care o intenționăm, vom mai aminti cîteva dintre lucrările ce se constituie astăzi în tradiție. Este vorba, mai întîi, de oratoriile *Grivița noastră* și *fresca Zorile de aur* de Gheorghe Dumitrescu, care reunesc evocarea cu linia prezentului, a vieții de azi și tocmai în această constă marea măiestrie a autorului,